

OPLEIDING DUURZAME GEBOUWEN

REGELING
VAN GEBOUWEN

LENTE 2022

En toch werkt dat niet ...

Technische audit van performante gebouwen

- ▶ Begrijpen van de redenering voor een totaal diagnose van een bestaande technische installatie
- ▶ Begrijpen van de impact van fouten in de regeling op de werking, en de gevolgen voor het comfort van de gebruikers en het verbruik
- ▶ Bepaling van de belangrijkste stappen voor het succes van een project, met focus op de regeling

CONTEXT

- ▶ **Voorstelling van het gebouw**
- ▶ Voorstelling van de problematiek

ENERGIEAUDIT

VERZEKEREN VAN EEN GOEDE REGELING VAN DE INSTALLATIE

4 VOORSTELLING VAN HET GEBOUW

1 gebouw > 2 functies

- ▶ Kinderdagverblijf
- ▶ Kantoren

Ontwerp passiefnorm 2008

- ▶ Gemiddelde U-waarde = $0,26 \text{ W/m}^2\text{K}$
- ▶ Fotovoltaïsche panelen (55 m^2)
- ▶ Mobiele zonneweringen
- ▶ Verwarming via ventilatielucht
- ▶ Free-cooling
- ▶ Adiabatistische koeling
- ▶ Recuperatie van regenwater ...

5 VOORSTELLING VAN HET GEBOUW

Niveau 0

Source/Bron : ecorce

Kinderdagverblijf

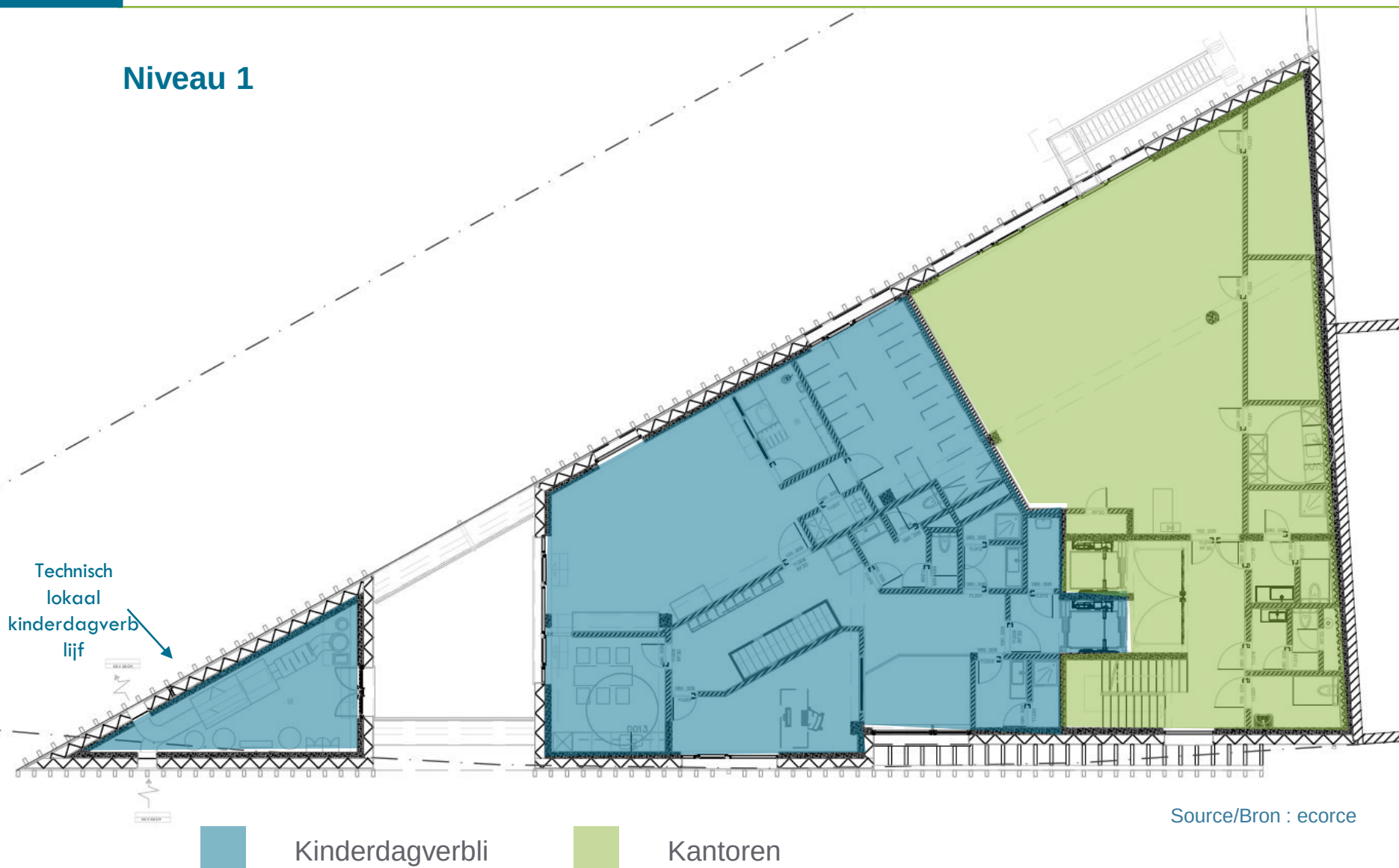

Kantoren

6 VOORSTELLING VAN HET GEBOUW

Niveau 1

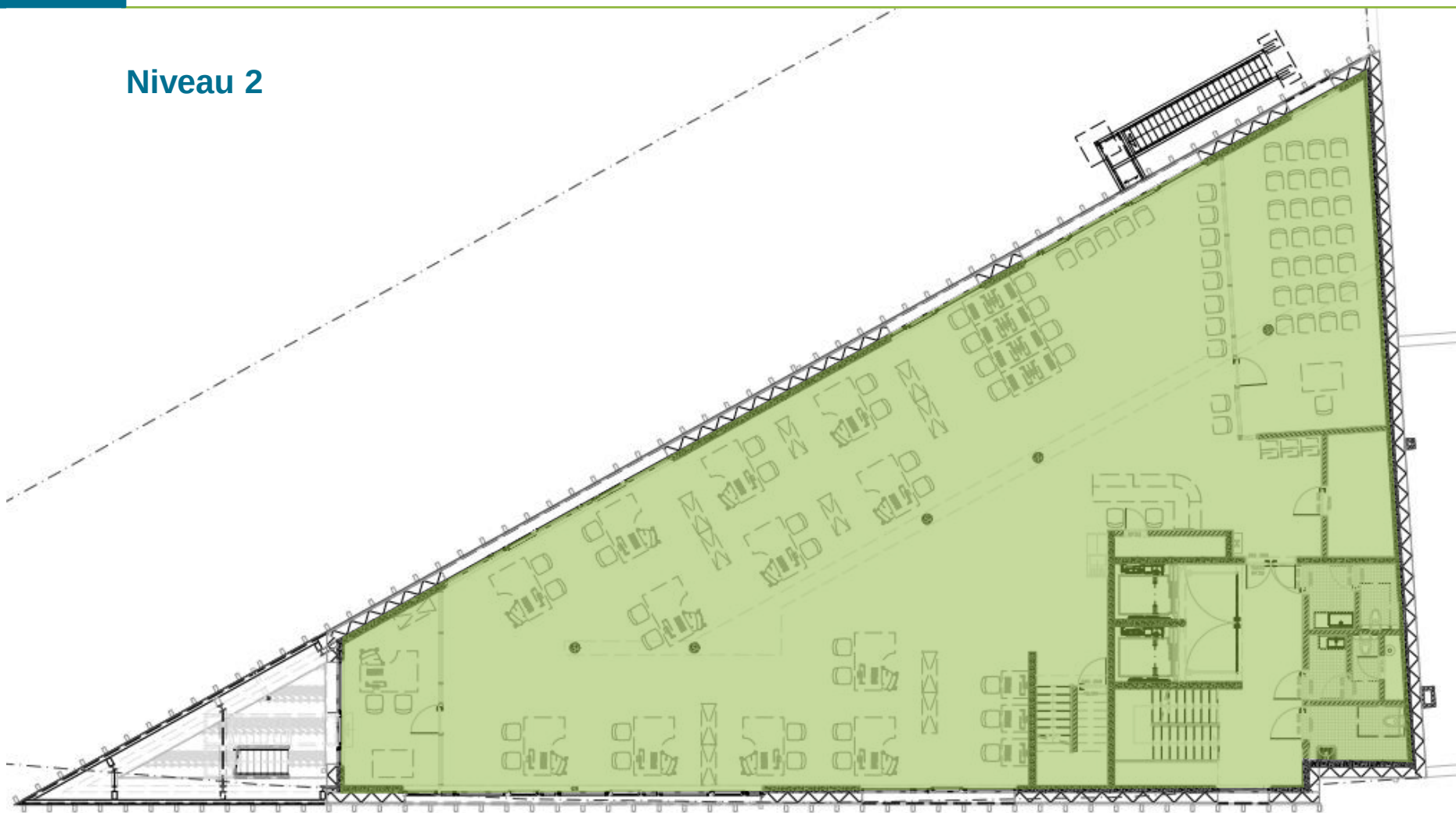

jf

7 VOORSTELLING VAN HET GEBOUW

Niveau 2

Source/Bron : ecorce

Kinderdagverblijf

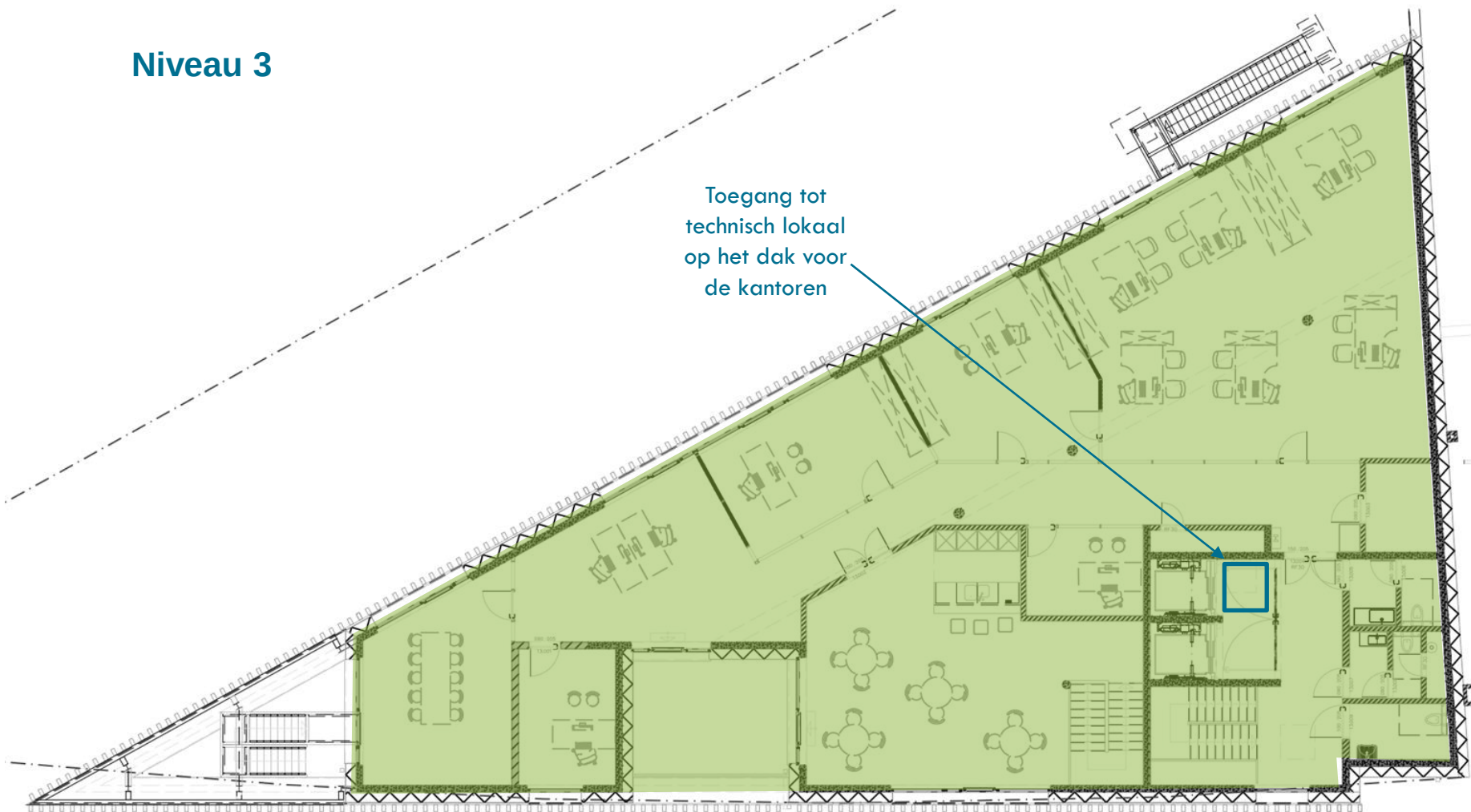

Kantoren

Opmerking: gebruikers brachten eigen bijverwarming mee

8 VOORSTELLING VAN HET GEBOUW

Niveau 3

Source/Bron : ecorce

Kinderdagverblijf

jf

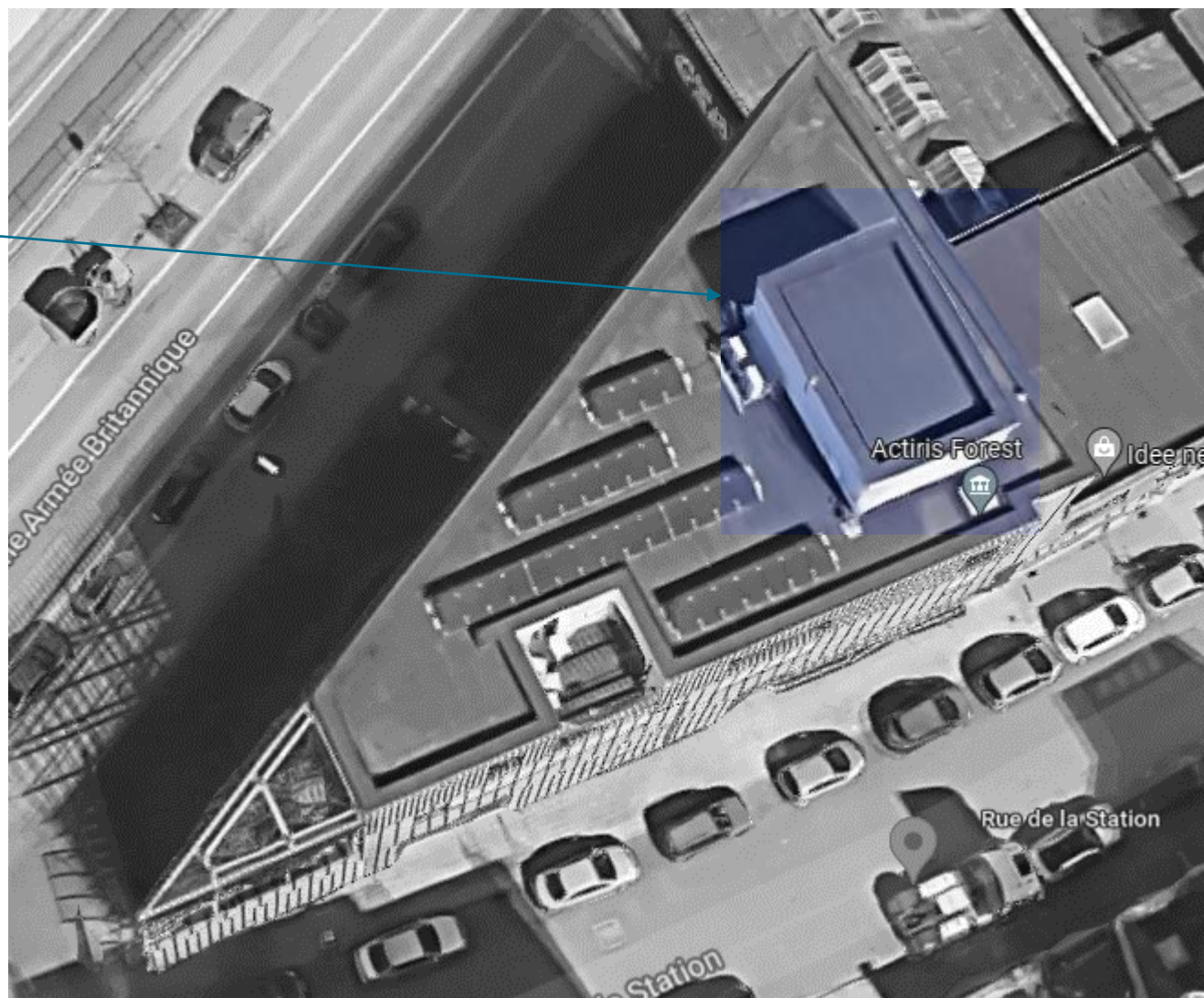

Kantoren

9 VOORSTELLING VAN HET GEBOUW

Dak

Technisch
lokaal
kantoren

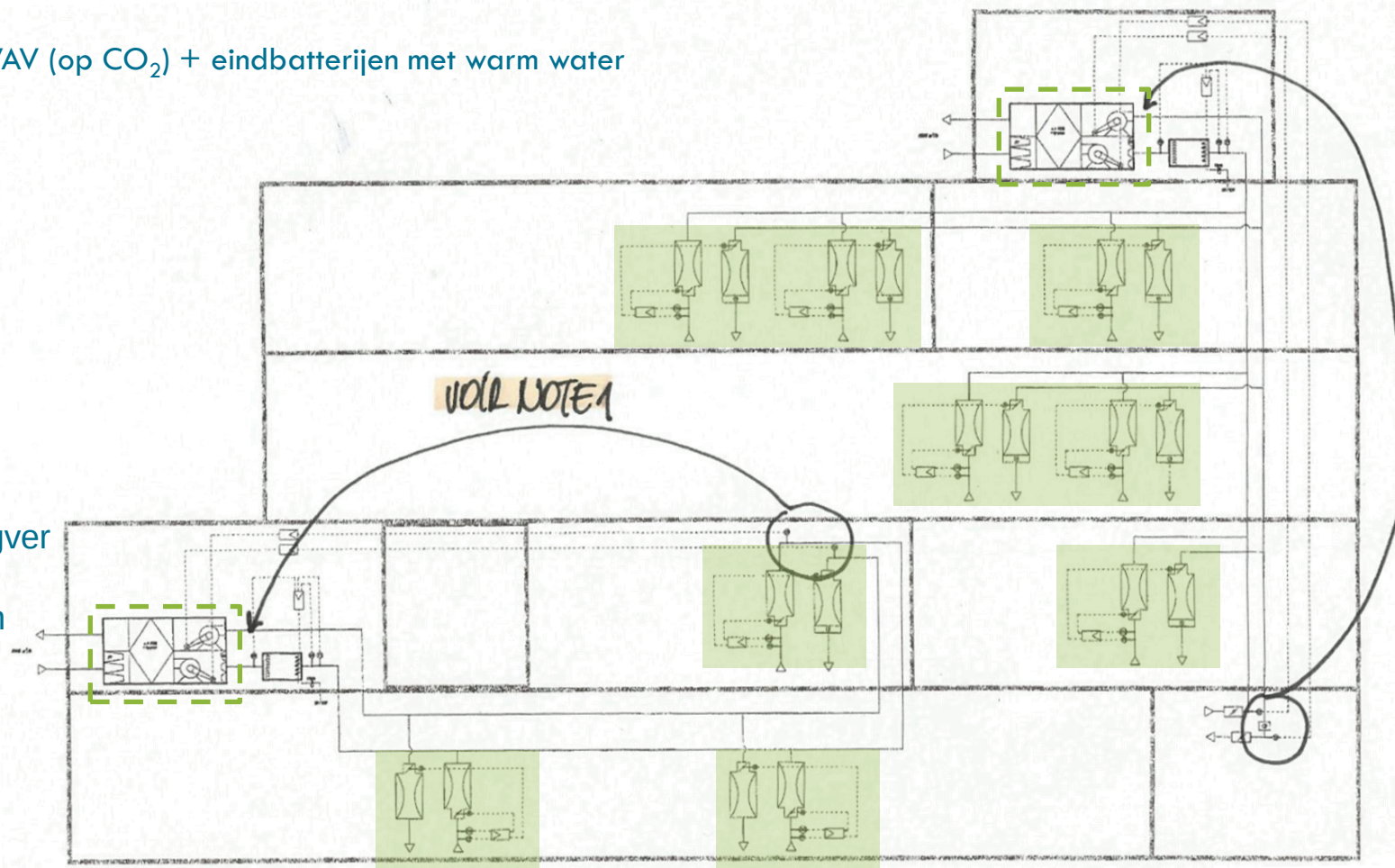

Technische installaties: ventilatie

VAV (op CO₂) + eindbatterijen met warm water

Groep 2
(kantoren)
9.500 m³/h

Groep 1
(kinderdagver
blijf)
3.000 m³/h

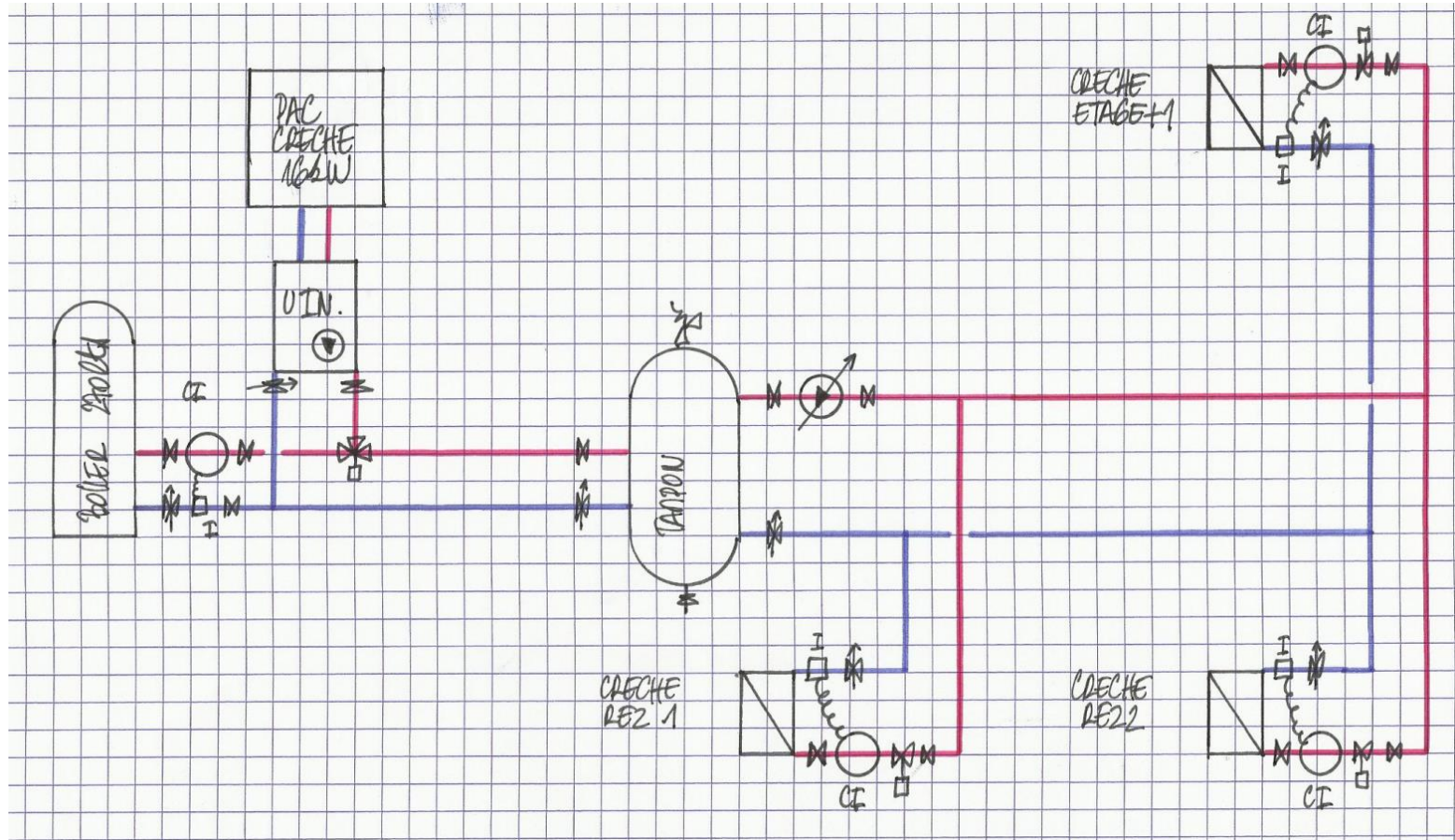

Source/Bron: JZH & Partners scri

Technische installaties: verwarming + SWW

- Kinderdagverblijf

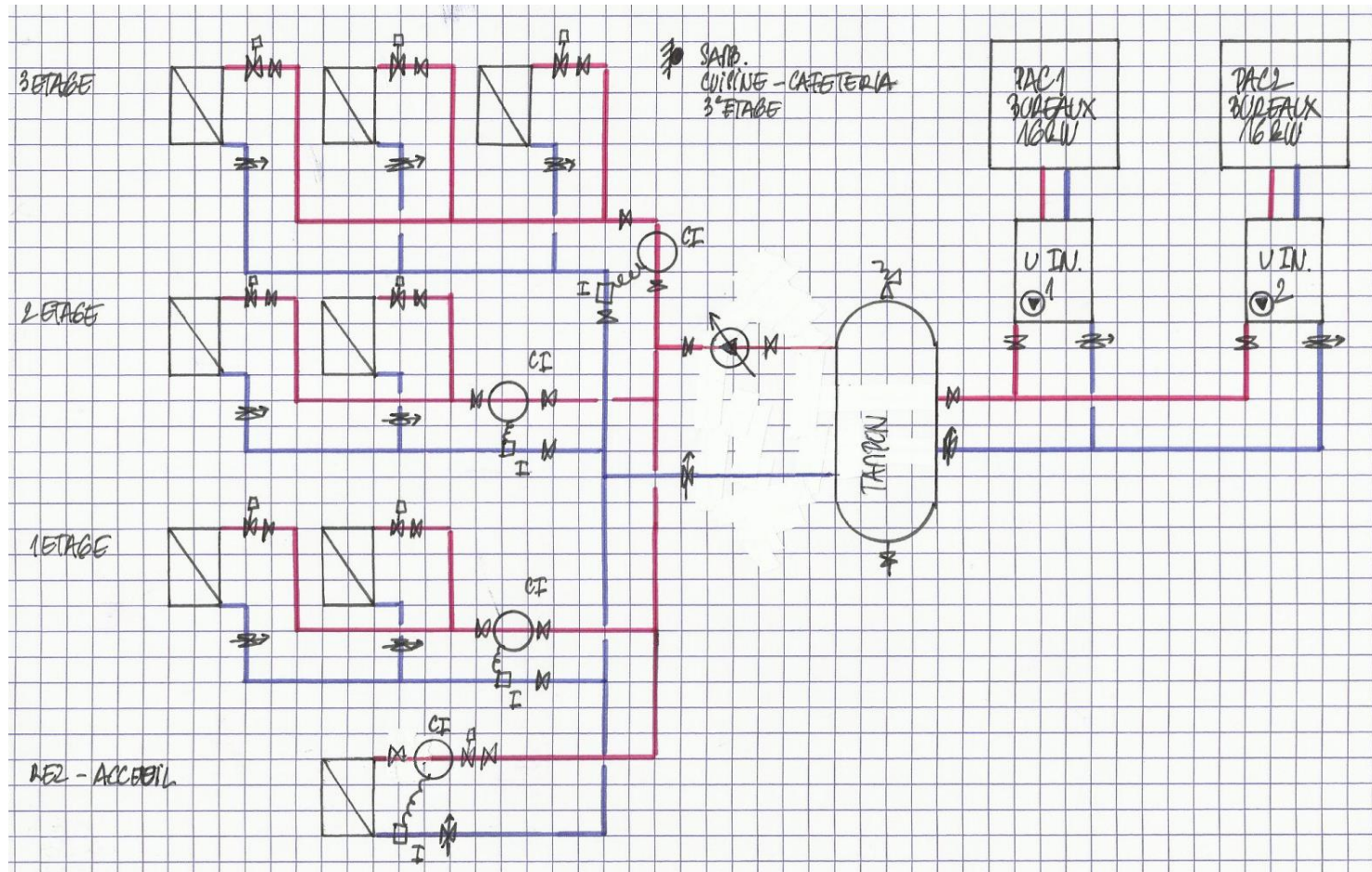

Source/Bron: JZH & Partners scri

Technische installaties: verwarming + SWW

► Kantoren

Source/Bron: JZH & Partners scri

CONTEXT

- ▶ Voorstelling van het gebouw
- ▶ **Voorstelling van de problematiek**

ENERGIEAUDIT

VERZEKEREN VAN EEN GOEDE REGELING VAN DE INSTALLATIE

Werkingss storingen van de technische installaties

Comfortproblemen / ontevredenheid van de gebruikers

- ▶ *Te warm in de zomer*
- ▶ *Te koud in de winter*
- ▶ *Warm water niet warm genoeg ...*

- ▶ De aanwezigheid van bijverwarmingstoestellen in het hele gebouw
- ▶ Latere installatie van twee elektrische weerstanden van 9 kW ...

Is er echt een gebrek aan comfort in het gebouw?

⇒ **Het is nodig om het gebrek aan comfort te objectiveren!**

- ▶ Context

Energieaudit

- Diagnose

Aanbevelingen

- ▶ Verzekeren van een goede regeling van de installatie

Diagnose

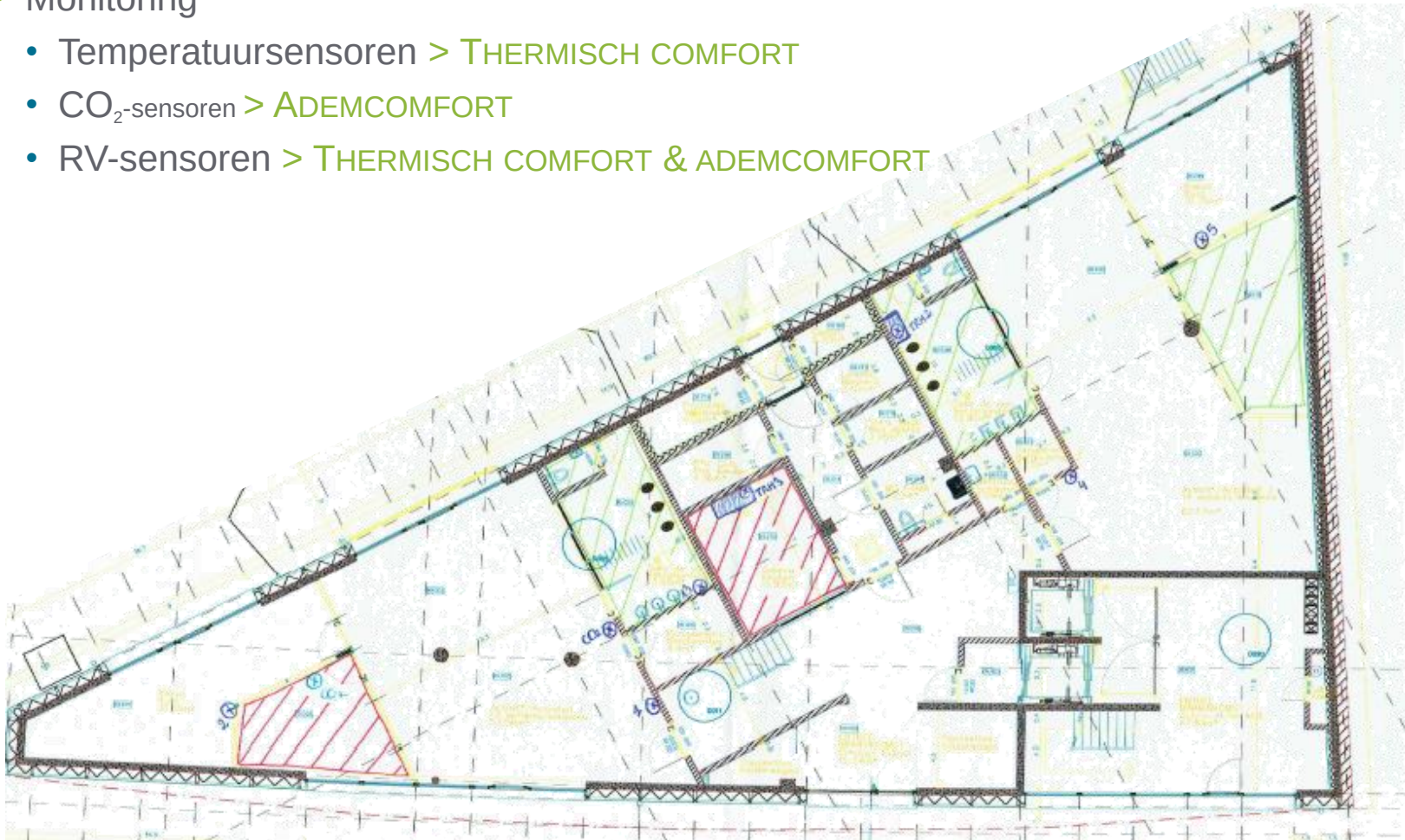
- ▶ Monitoring van temp., RV, CO₂
- ▶ Meting van ventilatiedebieten
- ▶ Dimensionering van ventilatie en verwarming, en vergelijking met de capaciteit van de installatie
- ▶ Diagnose van de verschillende uitrustingen met technici van de fabrikanten:
  - warmtepompen,
  - luchtbehandelingscentrales,
  - regeling.
- ▶ Verzameling van beschikbare informatie en
  - analyse van de ontwerplogica,
  - analyse van de hydraulische en aeraulische schema's,
  - analyse van de regellogica en parameterinstelling

Het gebrek aan comfort objectiveren

► Monitoring

- Temperatuursensoren > THERMISCH COMFORT
- CO₂-sensoren > ADEMCOMFORT
- RV-sensoren > THERMISCH COMFORT & ADEMCOMFORT

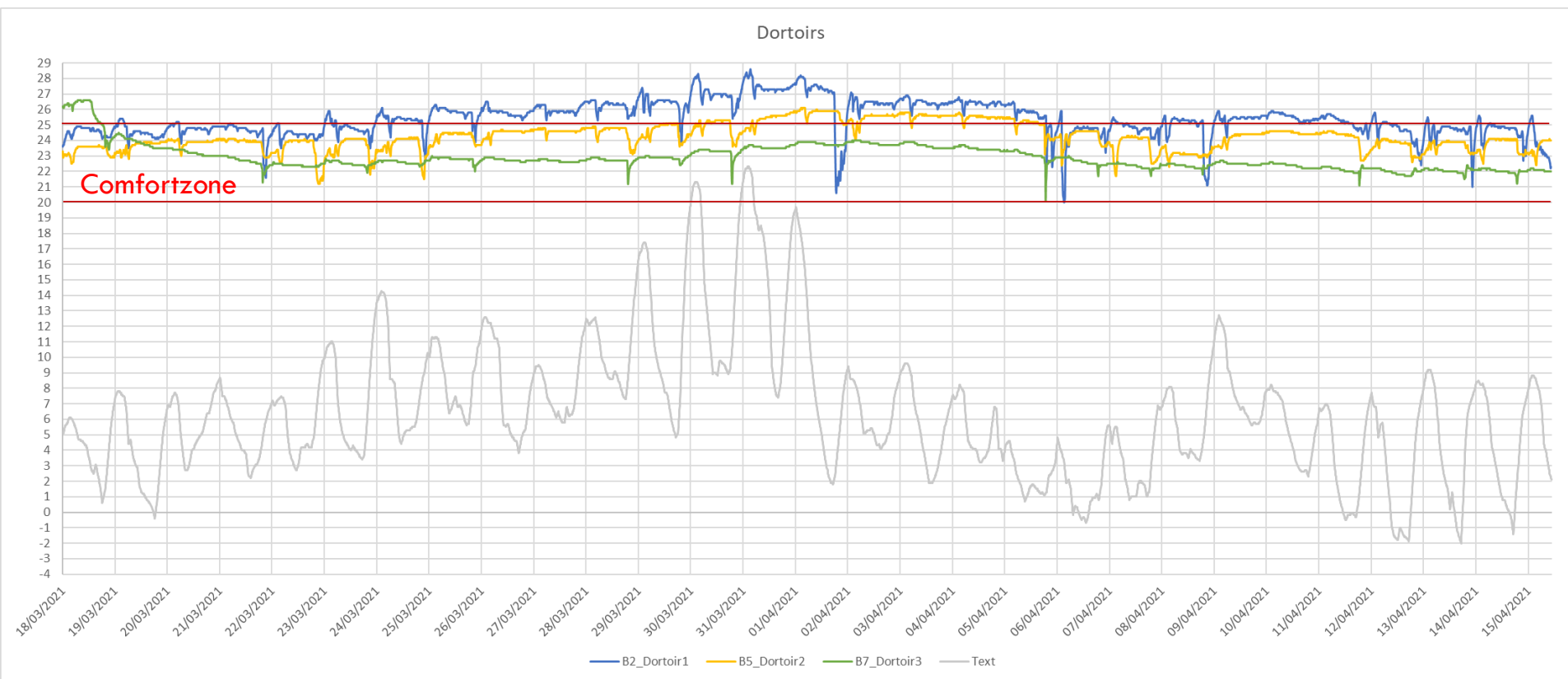
Opmerking: gebruikers brachten eigen bijverwarming mee

Niveau 0

Het gebrek aan comfort objectiveren

- Temp. - kinderdagverblijf – slaapruintes

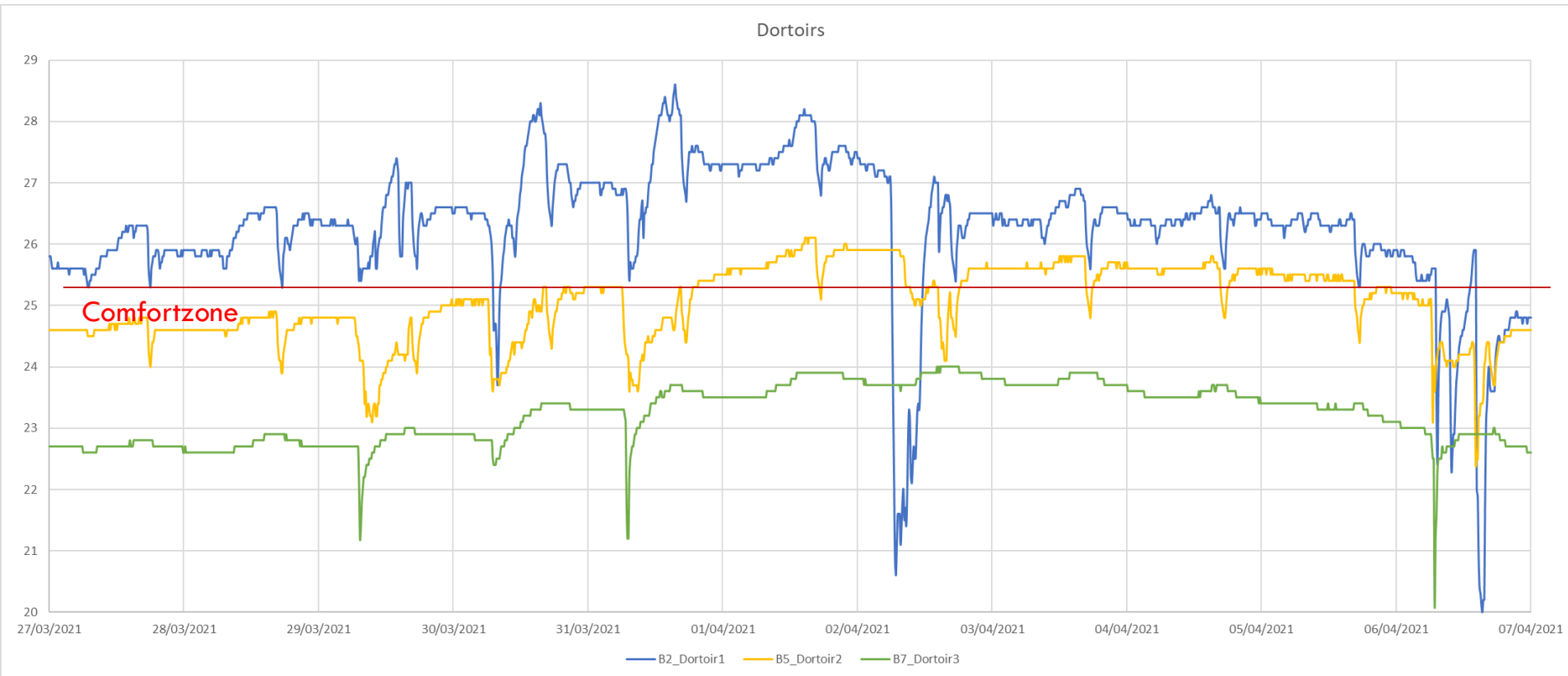

Source/Bron: écorce

Het gebrek aan comfort objectiveren

- Temp. - kinderdagverblijf – slaapruimtes (inzoomen)

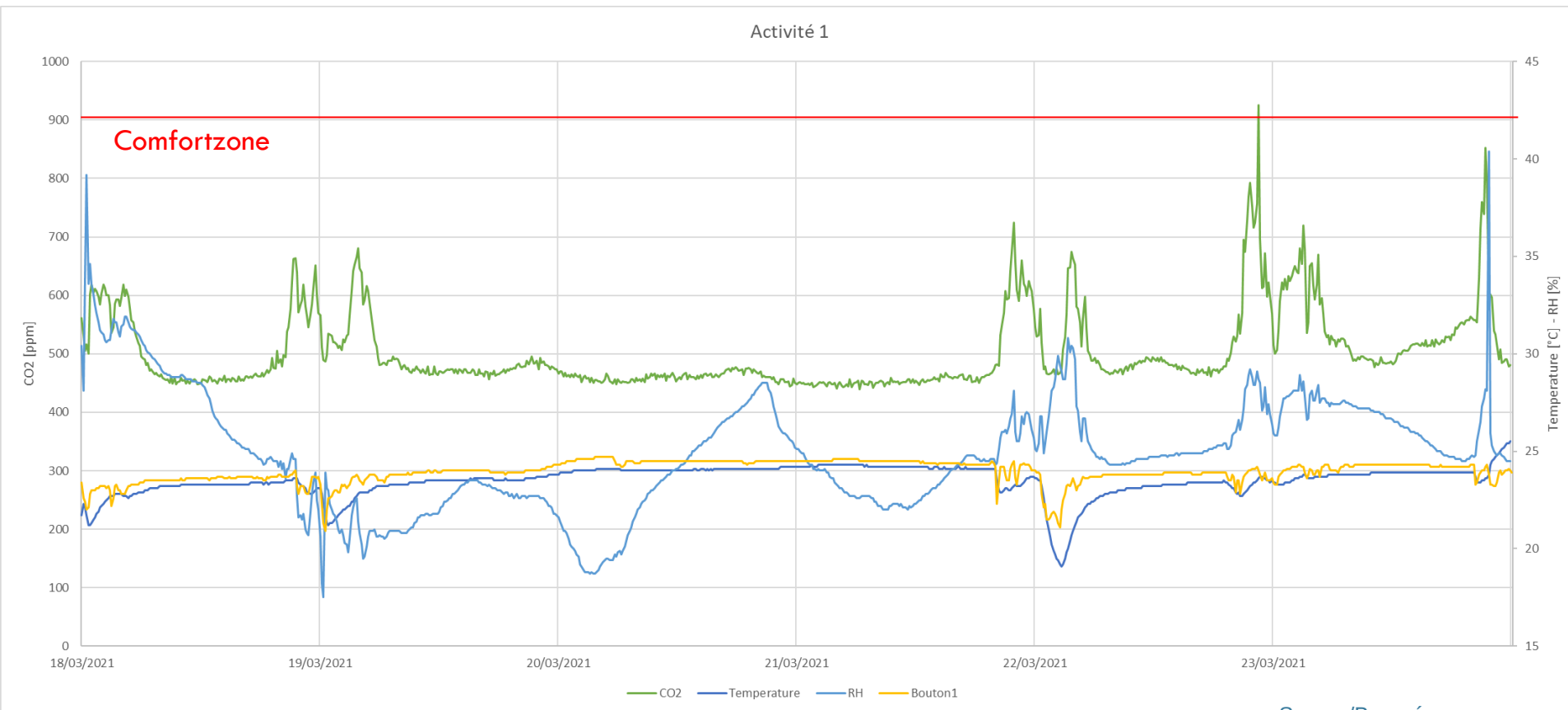

Source/Bron: écorce

Het gebrek aan comfort objectiveren

- Temp. & CO₂ - kinderdagverblijf – activiteitenzone 1

Source/Bron: écorce

Ontwerp / vermogen

- ▶ Het vermogen van de warmtepompen dekt niet a priori de behoeften van het gebouw volgens de dimensionering overeenkomstig de norm NBN EN 12831.
- ▶ De verzorgingsruimten moeten tot 24 °C verwarmd kunnen worden. De aangevoerde lucht uit de activiteitenzone heeft een temperatuur van 22 °C. Aangezien de verzorgingsruimte alleen uitgerust is met een extractiesysteem, is het niet mogelijk om hier vermogen aan toe te voegen.

- ▶ Zone-indeling van ventilatie niet altijd coherent:

- Verschillende gebruikszones gebundeld in éénzelfde VAV-zone

Onmogelijk om te regelen overeenkomstig de behoeften van elke zone

- Gedeeltelijk verschillende pulsie- en extractiezones

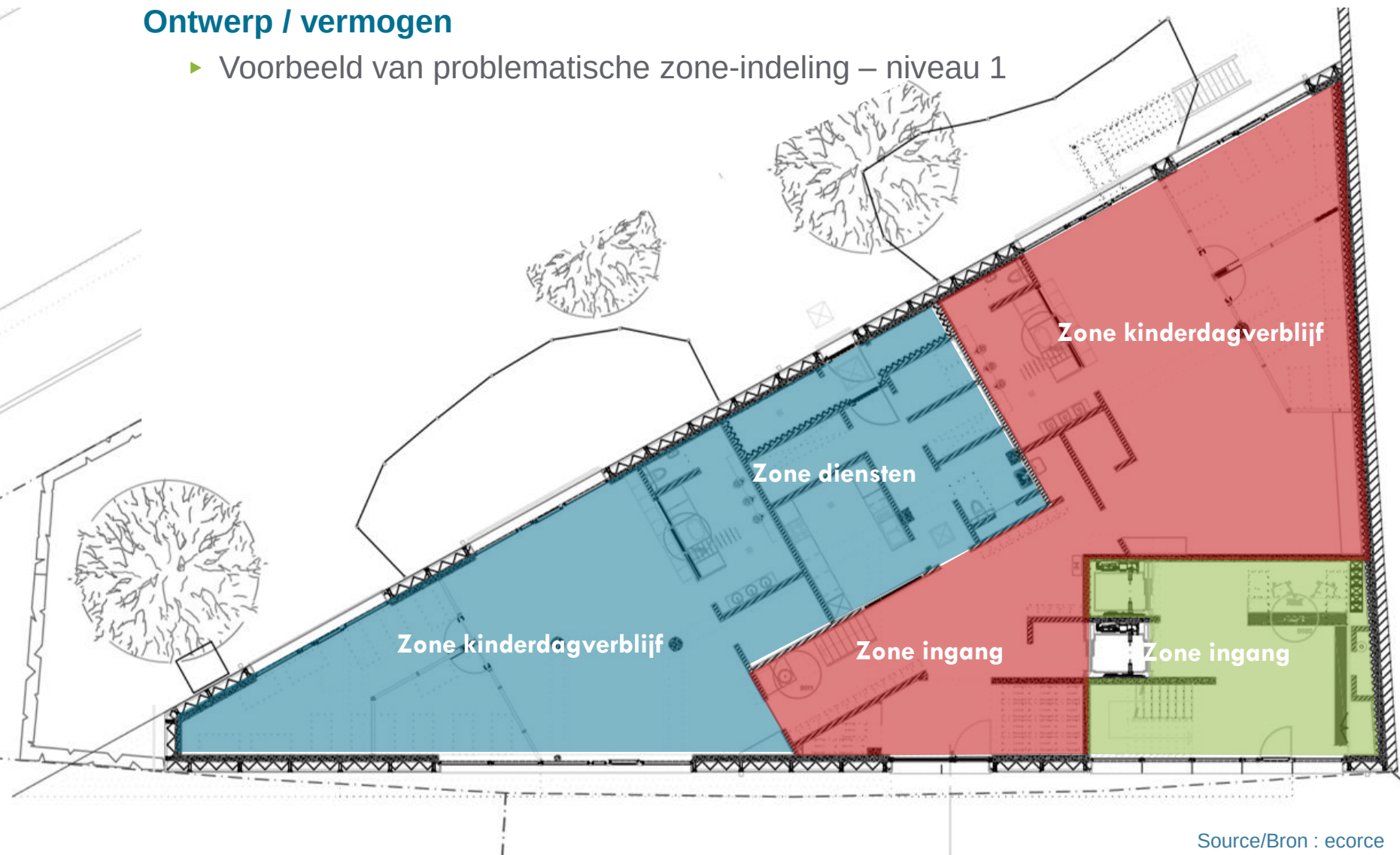
De meting van omgevingsvoorwaarden in een zone (via extractie) beïnvloedt de pulsievoorwaarden in ruimten die niet in deze zone zijn opgenomen

⇒ **Een goed ontwerp is een vereiste voor een goede regeling.**

Ontwerp / vermogen

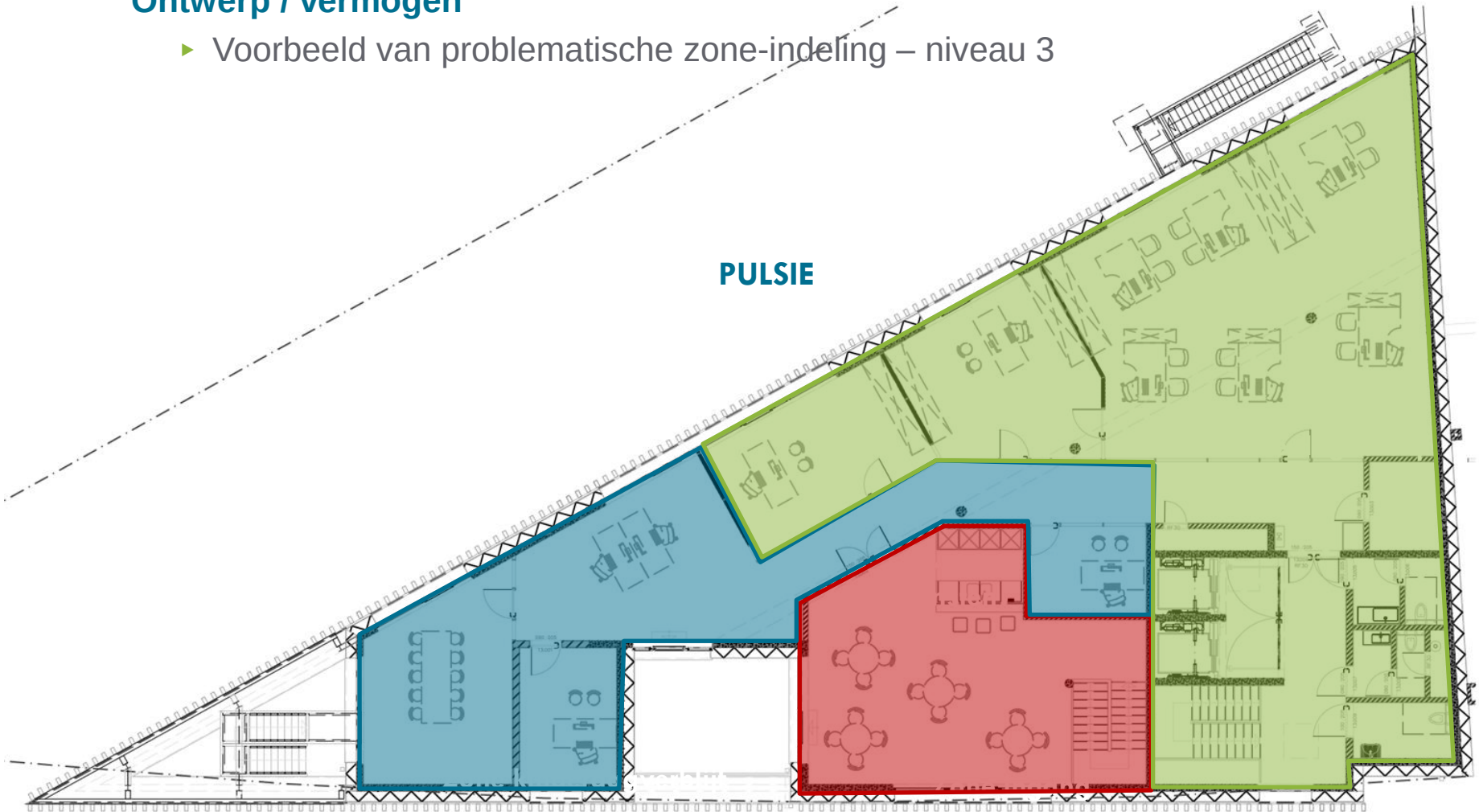
- Voorbeeld van problematische zone-indeling – niveau 1

Source/Bron : ecorce

Ontwerp / vermogen

- Voorbeeld van problematische zone-indeling – niveau 3

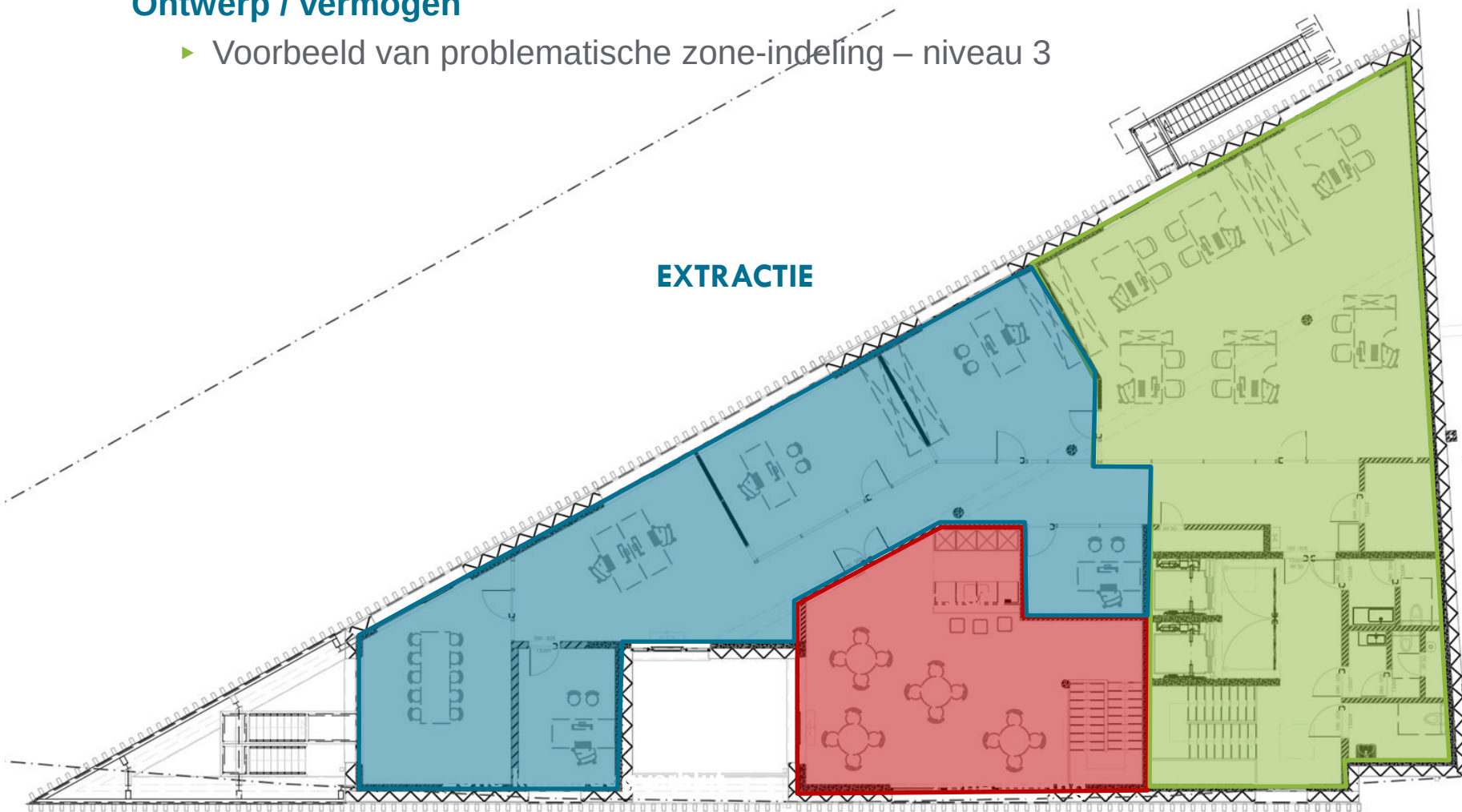

Source/Bron : ecorce

Ontwerp / vermogen

- Voorbeeld van problematische zone-indeling – niveau 3

Source/Bron : ecorce

Onderhoud

- ▶ Alle uitrustingen zijn nog functioneel, maar:
  - er is een lek en een aanzienlijk tekort aan koelfluidum (R134a) in de hogedrukkring, waardoor het nominale vermogen niet kan worden geleverd,
  - de filters van de luchtbehandelingscentrale (LBC) zijn vervuild,
  - er zijn waterlekken in de adiabatische koelkringen waardoor deze uitgeschakeld zijn,
  - slechte parameterinstelling van de regeling,
  - model van regelaars niet langer ondersteund.

Regeling - ventilatie

- ▶ Regeling met constante druk ...
...maar afwezigheid van druksensor aan pulsie- en extractiezijde.
  - ⇒ **Regeling met 'inefficiënte' constante druk**
- ▶ Verwarming via ventilatie ...
...maar opening van VAV-systeem overeenkomstig het CO₂ -gehalte, exclusief gemeten aan de extractiezijde
  - ⇒ **Het verwarmingsvermogen wordt sterk beperkt door het inblaasdebiet**
- ▶ Minimale opening van VAV-systeem onbekend (afhankelijk van een instelling rechtstreeks op het VAV-systeem, bovenop het 0-10V-signaal)

Regeling - sanitair warm water

- ▶ In theorie is het mogelijk om 3 verwarmingsperiodes per dag te programmeren, standaard wordt het water in de boiler op 45 °C gehouden ...
  - In werkelijkheid ... werd er geen enkele verwarmingsperiode geprogrammeerd!
- ▶ Het CTB beschikt over een uurprogramma voor SWW.
Op basis van dit uurprogramma worden de volgende acties ondernomen:
  - Vrijgave van de WP,
  - Inwerkingstelling van de circulatiepomp voor de SWW-lus,
  - Inwerkingstelling van de primaire circulatiepomp → geen permanente werking vereist.

Regeling – verwarming

- ▶ De warmtepomp beschikt over een eigen regeling en kan manueel worden bediend of automatisch werken om de vertrektemperatuur in te stellen.
  - Bij automatische werking → verwarmingscurve op basis van de buitentemperatuur
  - Bij manuele werking → vaste uitgangstemperatuur
    - ⇒ **Geen coördinatie met het CTB.**
Bij afwezigheid van een driewegsklep is er geen beheersing van de watertemperatuur in de batterijen
- ▶ Geen temperatuursensor aan pulsiezijde
  - ⇒ **Onmogelijk om de temperatuur van de ingeblazen lucht te beheersen**

Regeling - koeling

- ▶ Nachtelijke free-cooling is oorspronkelijk voorzien via de LBC's, maar...
  - er is geen uurprogramma ingesteld en
  - de opening van de VAV's is niet gewijzigd, het debiet is beperkt tot het minimum.

CONTEXT

ENERGIEAUDIT

- Diagnose
- **Aanbevelingen**

VERZEKEREN VAN EEN GOEDE REGELING VAN DE INSTALLATIE

Ontwerpprobleem

- ▶ Vermogen
  - Het ventilatienet licht aanpassen
  - De verwarmingsbereiken herzien om het vereiste herstartvermogen te verminderen

Onderhoudsproblemen

- ▶ Alarmen voor onderhoud instellen (vervuiling van de filters, ...) en elementen reinigen!
- ▶ Toegang verschaffen tot de uitrustingen die toegankelijk moeten zijn
  - VAV,
  - Balanceerkleppen, ...
  - Toegang tot de LBC ...
- ▶ Vullen van warmtepompen met koelfluidum
- ▶ Vervangen van de hoofdregelaar

Regelingsproblemen

- ▶ Voorzien van de uitrustingen (sensoren, driewegsklep) om te kunnen regelen overeenkomstig de reële behoeften
- ▶ Parameterinstelling van de regeling om
  - night-cooling mogelijk te maken
  - de VAV's te regelen overeenkomstig de warmte- en koudevraag, boven op CO₂
  - het waterdebiet van het adiabatische koelingsgedeelte te regelen overeenkomstig het debiet
  - de CTB-regeling (verwarming) aan te passen en de parameters in te stellen
  - de parameters van een verwarmingscurve in te stellen voor de warmtepompen in coördinatie met het CTB (of rechtstreeks via het CTB?)
  - de parameters van een verwarmingsperiode van de SWW-boiler in te stellen
- ▶ ...

CONTEXT

ENERGIEAUDIT

VERZEKEREN VAN EEN GOEDE REGELING VAN DE INSTALLATIE

- 1. De installatie keuren**
2. Een monitoring van de inwerkingstelling uitvoeren
3. Het beheer van de installatie overnemen
4. De regeling optimaliseren

Technische keuring van de installatie

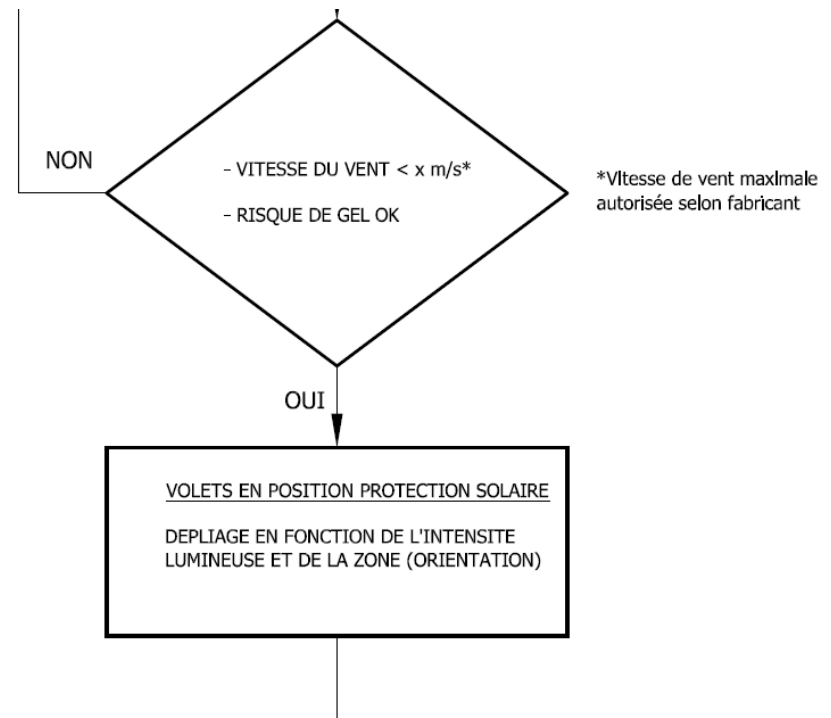
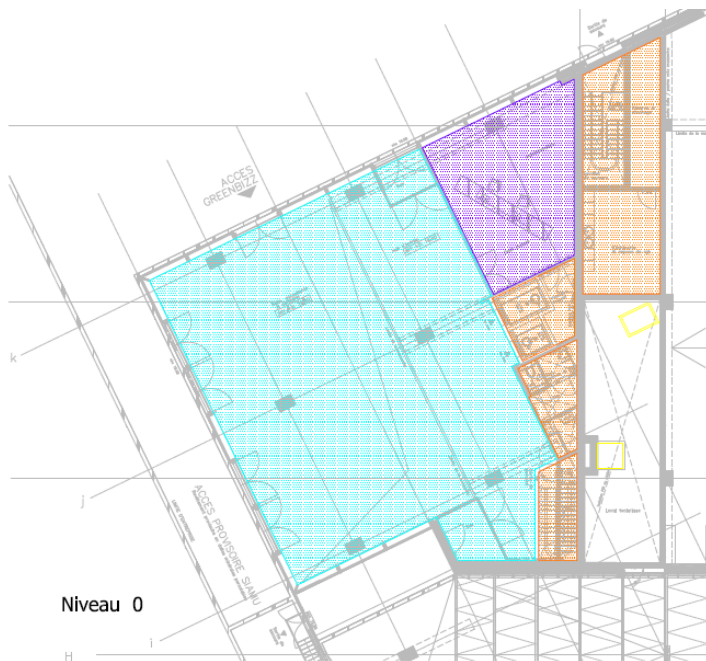
- ▶ Conformiteit met betrekking tot wat werd voorzien ...
  - Zijn de elementen aangesloten?
  - Worden de elementen geactiveerd wanneer daarom wordt gevraagd?
  - Wat wordt er op welk ogenblik onderbroken? ...
  - Parameterinstelling van de uitrustingen, (bivalente temperatuur, regeling van de circulatiepompen ...)
- ▶ Uurprogramma's
  - Komen de uurprogramma's overeen met het gebruik van het gebouw?
  - Is de klok van de regelaar juist ingesteld?

► De installatie documenteren

- Functionele analyse

- Maakt een goede parameterinstelling van de installaties bij de inbedrijfstelling mogelijk
- Maakt het voor een latere interveniënt mogelijk om de logica van de installatie te begrijpen

Source/Bron: Cenergie [Greenbizz: uittreksels uit de regelingsnota: schema voor de HVAC-zone-indeling – regeling van de zonneweringen]

- ▶ De installatie documenteren
  - **Building User's guide** (beschreven in de Angelsaksische literatuur)
    - “Niet-technisch” document bestemd voor de gebruikers
    - Opgesteld alsof de gebruiker geen kennis heeft van de beschreven systemen
    - Deze gids moet steeds worden bijgewerkt (bij wijzigingen gedurende de levenscyclus van het gebouw) om de reële situatie te weerspiegelen
    - Het document moet toegankelijk en begrijpelijk zijn

- ▶ De installatie documenteren
  - **Building User's guide** (beschreven in de Angelsaksische literatuur)
    - “Niet-technisch” document bestemd voor de gebruikers
    - Opgesteld alsof de gebruiker geen kennis heeft van de beschreven systemen
    - Deze gids moet steeds worden bijgewerkt (bij wijzigingen gedurende de levenscyclus van het gebouw) om de reële situatie te weerspiegelen
    - Het document moet toegankelijk en begrijpelijk opgesteld zijn

► De installatie documenteren

- Building Log Book (beschreven in de Angelsaksische literatuur)
  - Technisch document bestemd voor beheerders
  - Het document moet toegankelijk en begrijpelijk opgesteld zijn

⇒ **Toelichting van de werking van het gebouw zoals oorspronkelijk ontworpen**

⇒ **Inventarisatie van de doorgevoerde wijzigingen**

- ▶ De installatie documenteren
  - Building Log Book (beschreven in de Angelsaksische literatuur)
    - Technisch document bestemd voor beheerders
    - Het document moet toegankelijk en begrijpelijk opgesteld zijn
  - ⇒ **Toelichting van de werking van het gebouw zoals oorspronkelijk ontworpen**
  - ⇒ **Inventarisatie van de doorgevoerde wijzigingen**

CONTEXT

ENERGIEAUDIT

VERZEKEREN VAN EEN GOEDE REGELING VAN DE INSTALLATIE

1. De installatie keuren
- 2. Monitoring van de inwerkingstelling**
3. Het beheer van de installatie overnemen
4. De regeling optimaliseren

42 MONITORING VAN DE INWERKINGSTELLING

- ▶ Gericht op het optimaliseren van de parameterinstelling van nieuw geplaatste technische installaties
- ▶ Tweevoudig doel:
  - verzekeren van een optimaal comfort voor de gebruikers
  - verzekeren van een rationeel energieverbruik
- ▶ Ondersteuning door meetinrichtingen voor identificatie van werkingsstoringen
- ▶ Moet minstens voorzien worden gedurende een jaar (om alle seizoenen te doorlopen) maar idealiter twee jaar ...

43 MONITORING VAN DE INWERKINGSTELLING

- ▶ Gericht op het optimaliseren van de parameterinstelling van nieuw geplaatste technische installaties
- ▶ Tweevoudig doel:
  - verzekeren van een optimaal comfort voor de gebruikers
  - verzekeren van een rationeel energieverbruik
- ▶ Ondersteuning door meetinrichtingen voor identificatie van werkingsschorsingen
- ▶ Moet minstens voorzien worden gedurende een jaar (om alle seizoenen te doorlopen) maar idealiter twee jaar ...

CONTEXT

ENERGIEAUDIT

VERZEKEREN VAN EEN GOEDE REGELING VAN DE INSTALLATIE

1. De installatie keuren
2. Monitoring van de inwerkingstelling
- 3. Het beheer van de installatie overnemen**
4. De regeling optimaliseren

Monitoring van de verbruikswaarden

- ▶ Regelmatig bekijken van de meterstanden: **grafische weergave!**
- ▶ Monitoring van de facturen

⇒ **Zie de presentatie van Roland Rixen**

Ervaringen van een energieverantwoordelijke: Belang van de regeling in een PLAGE-programma

Bewoners/gebruikers begeleiden, naar hen luisteren

⇒ **Zie de presentatie van Muriel Brandt**

Regeling en actoren van een project: Profielen, rollen en uitdagingen

CONTEXT

ENERGIEAUDIT

VERZEKEREN VAN EEN GOEDE REGELING VAN DE INSTALLATIE

1. De installatie keuren
2. Monitoring van de inwerkingstelling
3. Het beheer van de installatie overnemen
- 4. De regeling optimaliseren**

Door middel van een energieprestatiecontract (EPC)

⇒ **Zie de presentatie van Thomas Deville**

Optimalisatie van de regeling via een energieprestatiecontract “No Cure No Pay”

Via de inschakeling van kunstmatige intelligentie

⇒ **Zie de presentatie van Benjamin De Dycker**

Kunstmatige intelligentie ten dienste van de regeling

- ▶ Een regelingssysteem, hoe geavanceerd ook, zal niet naar behoren werken als het op een verkeerd ontwerp of gebrekkige apparatuur is gebaseerd.
- ▶ De goede parameterinstelling van het regelsysteem is een essentiële voorwaarde voor een efficiënte en naar behoren werkende technische installatie.
- ▶ De tijd nemen is van kritiek belang voor een goede parameterinstelling.

Gids Duurzame Gebouwen

www.gidsduurzamegebouwen.brussels

- Technische installaties

Dossier I [Een efficiënte verwarmingsinstallatie ontwerpen](#)

Dossier I [Een energie-efficiënt ventilatiesysteem ontwerpen](#)

Dossier I [Free-cooling](#)

Dossier I [Optimaal gebruik van kunstlicht](#)

Dossier I [Het ademcomfort verzekeren](#)

Dossier I [Controle en optimalisatie van de regeling van de zonwering en de koeltechniek](#)

Dossier I [Optimalisering van de regeling](#)

Opleidingen en seminars

- Follow-up en monitoring van duurzame gebouwen
- Energiebeheer: energieverantwoordelijke
- Diagnosetools voor renovatie
- Onderhoud: oplossingen voor een goed beheer van gebouwen - 18/03/2022
- Energiebesparingen: meten en evalueren - 01/10/2021
- Commissioning: een absolute aanrader! - 15/03/2019
- Gebruik en beheer van duurzame gebouwen - 18/05/2018

Pierre GUSTIN

Projectingenieur

écorce sa

 + 32 4 226 91 60 info@ecorce.be

BEDANKT VOOR UW AANDACHT

